

Obserwatorium Rodzinne

„Obserwatorium Rodzinne”
codziennie sprawia, że Polacy
dostrzegają wartość rodziny.

F E D E
Fundacja Energia dla Europy
RODZINA

Projekt Fundacji [Energia dla Europy](#)

[Aktualności](#) [Publikacje](#) [Projekty](#) [Konkursy](#) [Sondy](#) [O nas](#) [Kontakt](#)

Klimczuk: Wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństw

30 lipca 2012 | Autor [Andrzej Klimczuk](#) | Kategoria: [Matka w sieci](#), [Publikacje](#)

Próby łagodzenia kryzysu demograficznego Europy przebiegają różnymi drogami. Czy zostaną podjęte także w Polsce? 51 lat będzie wynosił średni wiek obywatela Polski w 2060 roku – głosi najnowsza prognoza demograficzna Eurostatu. W 2010 roku miał zaledwie 37,7 lat. Co więcej staniemy się najstarszym krajem Unii Europejskiej i skurczymy się – nie będzie nas już 38, lecz 32 miliony. Co to oznacza? Że jeśli chcemy utrzymać naszą obecną jakość życia na w miarę przyzwoitym poziomie zmienić trzeba – nie bez przesady – wszystko. Gdyby trzymać się nurtu „demografii apokaliptycznej” należałoby stwierdzić, że jeśli nie zostanie podjęty zbiorowy wysiłek to nie tylko mniej z nas będzie pracować na utrzymanie starszych osób, ale też w okresie starości sami staniemy się ofiarami swoich lęków. Otóż dyskryminując innych ze względu na starszy wiek przypuszczalnie również w późniejszym okresie życia narazimy się na marginalizację i wykluczenie z różnych obszarów życia społecznego, politycznego i ekonomicznego. Według tej konwencji starzejący się świat to miejsce w którym częściej będziemy też obcować m.in. z chorobami i śmiercią, osobistymi i rodzinnymi dramatami, pustymi budynkami miast i opustoszałymi wsiami oraz debatami publicznymi o zaniedbaniach jakich dopuszczono się planując inwestycje infrastrukturalne w których pominięto czynniki demograficzne.

Z drugiej strony jednak takie negatywne opisy, choć pozwalają dostrzec zagrożenia, to utrudniają myślenie o starzeniu się społeczeństw w kategoriach szeregu wyzwań wymagających konstruktywnego kształtowania odpowiedzi i podejmowania innowacyjnych działań. Przede wszystkim dłuższe życie świadczy o postępie medycyny i poprawie warunków życia – od podstawowej higieny, poprzez zdrową żywność po bardziej

PORADNIA PRAWNA

**Twoja Rodzina
ma problem
prawny?**

Skorzystaj z bezpłatnej porady prawnika...

Formularz kontaktowy »

Przy udzielaniu porad wspiera nas Studencka Poradnia Prawna Uczelni Łazarskiego w Warszawie oraz Kancelaria Adwokacka Adwokata Karola Rukszto

#2MILIARDY

medycyny i poprawie warunków życia – od podstawowej higieny, poprzez zdrową żywność, po bardziej komfortowe i bezpieczniejsze mieszkania i środki transportu. Może należałoby przyjąć tezę wybitnego angielskiego socjologa Anthony'ego Giddensa z książki „Europa w epoce globalnej”, iż termin „starzejące się społeczeństwo” nie przystaje do rzeczywistości krajów wysokorozwiniętych. „Równie dobrze moglibyśmy mówić o »społeczeństwie młodniejącym«” – twierdzi. Otóż wzrastająca różnorodność dostępnych stylów życia sprawia, że także starsi mogą dłużej aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym, zawodowym i politycznym podważając tym samym kryterium wieku jako regułę na której opiera się wiele zakazów i nakazów, ale też zachowań i zainteresowań. Starość nie musi być już równoznaczna ze zgodą na porzucenie pracy w okresie pobierania emerytury, z wykluczeniem cyfrowym czy też z zaniechaniem aktywności seksualnej. Osoby starsze swoimi działaniami w czasie wolnym dostarczają też wielu korzyści innym: pracują jako wolontariusze, opiekują się wnukami, pomagają finansowo, praktycznie i emocjonalnie swoim rodzinom i przyjaciółom oraz wspomagają wspólnoty religijne. Do tego w zbiorowościach seniorów i seniorek jest mniej przestępstw, starsze osoby stanowią zdyscyplinowany elektorat oraz występują przeciwko dyskryminacji ze względu na wiek.

Kraje Europy w różnym stopniu poszukują sposobów na uniknięcie destabilizacji systemów emerytalnych, zdrowotnych i opieki społecznej a zarazem utrzymanie wzrostu gospodarczego w warunkach starzenia się pracowników. Postulowane jest tworzenie i wdrażanie strategii na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym, zarządzanie wiekiem pracowników, likwidowanie barier ograniczających mobilność pracowników i ograniczanie rozwiązań sprzyjających wczesnemu przechodzeniu na emeryturę. Wymogiem czasu staje się określenie wspólnej wizji wyprzedzającej polityki imigracyjnej i wielokulturowości. Widać to było po ubiegłorocznej fali nielegalnej imigracji do krajów Europy Południowej wywołanej przez Arabską Wiosnę Ludów. We Francji i Włoszech zaczęto zastanawiać się nad zmianami układu z Schengen. W Danii i Norwegii zaś faktycznie przywrócono kontrole graniczne. Na granicy Grecji i Turcji rozpoczęto budowę 120 kilometrowego rowu – oficjalnie służącego do celów obronnych, nieoficjalnie do zahamowania napływu przybyszy z biedniejszych krajów.

W Polsce trudno mówić o dostrzeganiu pozytywnych aspektów starzenia się społeczeństwa. W latach transformacji systemowej doszło do niekorzystnej przemiany pozycji ludzi starszych w społeczeństwie. Wcześniejsze zwolnienia z zakładów celem stworzenia miejsc pracy dla młodych, dyskryminujące ogłoszenia o pracę, podważanie dorobku PRL oraz brak promowania publicznej aktywności osób starszych stały się faktem. W „Raporcie o kapitale intelektualnym Polski” z 2008 roku seniorzy i seniorki zajęli ostatnie miejsce spośród analizowanych 16 krajów europejskich. Starsi czują się wyobcowani w życiu codziennym, a ich umiejętności i doświadczenia nie są potrzebne przedsiębiorcom. Jednocześnie mają słaby dostęp do usług medycznych umożliwiających zapobieganie chorobom. Na tle międzynarodowym wyróżniają się częstszym poświęcaniem czasu rodzinie a zarazem prawie znikomą aktywnością na rzecz społeczności lokalnych oraz minimalnym zainteresowaniem usługami kulturalnych, edukacyjnych oraz ze sportu i rekreacji. Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów w raporcie tym zaproponował stworzenie paktu społecznego na rzecz aktywności 50+ i promowania zdrowego starzenia się. Do tej pory nic takiego nie miało jednak miejsca. Rządowy program „Solidarność pokoleń” dotyczy zaś jedynie zwiększania aktywności zawodowej osób starszych. Stopniowo powstają jednak programy samorządowe. Pierwsze propozycje w różnym stopniu zgodne z coraz popularniejszą koncepcją „srebrnej gospodarki” stworzyły już województwo małopolskie i warmińsko-mazurskie oraz m.in. takie miasta jak Warszawa, Poznań, Elbląg i Tomaszów Mazowiecki. W znacznej mierze od

WESPRZYJ NAS

Przełącz darowiznę

ZNAJDŹ NAS NA FACEBOOK

Obserwatorium Rodzina
1,023 likes
Fundacja Energia dla Europy
RODZINA

Like Page Share

Be the first of your friends to like this

SONDA

zaangażowania i kontroli władz przez mieszkańców zależy czy przewidziane w dokumentach dążenie do tworzenia związanych z osobami starszymi biznesów, miejsc pracy, instytucji i imprez kulturalnych oraz działań opiekuńczych będzie realizowane czy też pozostanie jedynie pustą obietnicą bez pokrycia. Można zaryzykować twierdzenie, iż programy te bez diagnozy i wsparcia zróżnicowanego kapitału ludzkiego, społecznego i kulturowego seniorów i senierek oraz ich zaangażowania w tworzenie, realizację i ewaluację polityk publicznych będą tylko leżeć bezużytecznie w urzędniczych szufladach.

Niezależnie rozwijają się propozycje rosnącej liczby Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz stowarzyszeń i fundacji zakładanych i prowadzonych przez samych seniorów i seniorki. Przykładem są też duże projekty organizacji pozarządowych jak Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce (Dojrzałość w sieci, Akademia e-Seniora UPC, Zysk z dojrzałości) i Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e” (Seniorzy w Akcji). Potrzebę dotarcia z usługami i towarami do osób starszych dostrzega też rynek – w 2010 roku w Poznaniu odbyły się pierwsze Targi Aktywni 50+, niedługo później w Sosnowcu zainaugurowano Senior Expo Silesia. Promowano specjalne telefony, przyrządy sportowe, ubrania, meble i wyposażenie domów, usługi bankowe, szkolenia i programy edukacji ustawicznej, wycieczki oraz pakiety zajęć rekreacyjnych. Nie zapomniano też o „mniej optymistycznej stronie starzenia się” – o pensjonatach i domach spokojnej starości oraz usługach opieki długoterminowej nad osobami przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi.

Choć pozytywnych rozwiązań jest coraz więcej to można powątpiewać czy są wystarczające wobec skali zachodzących w kraju zmian demograficznych. Starzenie się prowadzi do wzrostu znaczenia kobiet we wszystkich sferach życia społecznego. Dożywające późnej starości panie mogą zatem częściej sprawować władzę oraz zajmować stanowiska kierownicze. Tylko czy przełamane zostaną obecne stereotypy i uprzedzenia? Starzenie się wymusza też dostosowanie do potrzeb seniorów i senierek środków komunikacji publicznej oraz organizacji przestrzeni i instytucji bez zbędnych barier architektonicznych, szerzej: kształtowania miast przyjaznych starszemu wiekowi a zarazem dla ludzi w każdym wieku. Wyzwaniem staje się ponadto upowszechnienie edukacji do starości oraz promocja oszczędzania przez całe życie i zdrowego stylu życia. Część z tych zagadnień jest podnoszona w debatach związanych z obchodami Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej oraz Roku Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Czy jest szansa i wola tak decydentów, jak i obywateli, aby szeroka dyskusja na te tematy była kontynuowana po 2012 roku?

Warto zwrócić uwagę na dobre praktyki z innych krajów kontynentu. W Austrii chociażby osoby starsze zyskały reprezentację w forum ochrony praw konsumentów, przeprowadzono też szereg projektów dotyczących kształcenia przez całe życie oraz starzenia się w miejscu zamieszkania – a zarazem ograniczania budowy domów pomocy społecznej. Przedstawiciele mediów przechodzili szkolenia z zakresu ograniczania dyskryminacji ze względu na wiek i promowania pozytywnych wizerunków starości. Czesi organizują Narodowy Festiwal Teatrów Seniorów. Wdrażają też specjalny program poprawy dostępu do transportu publicznego w ramach, którego nie tylko kupowane są autobusy niskopodłogowe, ale też sygnalizacja uliczna dla osób niedowidzących i niewidomych. W Danii prowadzony jest program „rezerwowych babć i dziadków”, którzy opiekują się chorymi dziećmi. We Francji wśród seniorów i senierek promuje się czytanie dzieciom w szkołach, ośrodkach kultury, bibliotekach i ośrodkach opiekuńczych. Podjęto też kampanię informacyjną i pomocową z myślą o osobach z chorobą Alzheimera. W Niemczech powołano Centrum Gerontologii – rządową agencję badawczo-rozwojową na

Reformy w edukacji

Czego powinna dotyczyć najpilniejsza reforma w szkolnictwie?

- likwidacji gimnazjów
- posyłania 6-latków do szkół
- wprowadzenia e-podręczników
- zmiany podstawy programowej
- nie mam zdania

Vote

TAGI

bezpieczeństwo bezrobocie choroba ciąża demografia **dzieci** dziecko dzietność edukacja emigracja finanse Fundacja Energia dla Europy Internet Karta Dużej Rodziny matka małżeństwo MEN mieszkanie **młodzi** młodzież nauka otyłość polityka młodzieżowa **polityka** prorodzinna **polityka** rodzinna pomoc praca prawo przedszkole przemoc reforma **rodzice** Rodzina rodzina wielodzietna rozwój studia **szkoła** ulgi Unia Europejska wakacje wychowanie wykształcenie zatrudnienie zdrowie święta

CIASTECZKA

Strona obserwatoriurodzinnenl korzysta z plików

rzecz poprawy warunków życia seniorów. Stworzono też ponad 500 świetlic międzypokoleniowych, które służą za miejsca spotkań i wymiany wzajemnych usług. Takie przykłady zmuszają do zadawania pytań o to jakie innowacje organizacyjne i instytucjonalne można kształtować w Polsce? Jak wykorzystać istniejącą lub stworzyć od podstaw nową infrastrukturę kapitału społecznego osób starszych?

Pomysłów na pozytywne odpowiedzi wobec wyzwań zmiany demograficznej jest coraz więcej. Część z nich może wydawać się przełomowa, część zaś zupełnie oczywista. Choć wprowadzanie ich w życie jest obciążone ryzykiem, to jest ono z pewnością mniejsze niż pozostawienie spraw własnemu tokowi.

*

Zapraszamy do lektury książki pt. „**Kapitał społeczny ludzi starych na przykładzie mieszkańców miasta Białystok**” autorstwa Andrzeja Klimczuk. Publikacja jest dostępna bezpłatnie w formie elektronicznej do pobrania ze strony internetowej wydawnictwa Wiedza i Edukacja (<http://wiedzaiedukacja.eu/archives/56817>). Plik można swobodnie dalej dystrybuować.

O autorze:

Andrzej Klimczuk, socjolog, absolwent Wydziału Historyczno-Socjologicznego Uniwersytetu w Białymstoku, doktorant w Kolegium Ekonomiczno-Społecznym Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. W latach 2002-2009 redaktor i korespondent wydawnictw o grach komputerowych. Wolontariusz Fundacji Uniwersytetu w Białymstoku m.in. przy projektach społeczno-artystycznych „Szlak Dziedzictwa Żydowskiego”, „Ładniej? PRL w przestrzeni miasta”, „35 lat później” i „Audiobus. Dźwiękowy przewodnik do słuchania w autobusach komunikacji miejskiej” oraz Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce przy projekcie promocji zarządzania wiekiem „Zysk z dojrzałości”. Członek Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Polskiego Towarzystwa Badania Gier, Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego, European Network for Social Policy Analysis i European Map of Intergenerational Learning. Autor prac naukowych z zakresu gerontologii, ludologii i polityki społecznej.

Podziel się na:

Tagi: Andrzej Klimczuk, demografia, Kapitał społeczny, seniorzy

Komentarze:

 Like 17 people like this. [Sign Up](#) to see what your friends like.

...
"cookies". Więcej na ten temat można znaleźć w zakładce polityka prywatności. Korzystanie z serwisu obserwatoriumrodzinne.pl oznacza akceptację tych zasad.

2012 Fundacja Energia dla Europy
Realizacja: NETFACE

9478